

عنوان درس:

خکاتی درجاره برنامہ سازی در رادیو

مدرس:

استاد احمد سروری

جمع آوری و حروفچینی: شہرزاد مظفری

ویرایش و صفحہ آرائی: نیلوفر زندگی

۱۳۹۱

فهرست

۴	یادداشت اول : زمینه های کاربرد موسیقی در برنامه ها
۷	چند تمرین مربوط به درس برنامه سازی رادیویی
۹	فرمت یک برنامه کوتاه - گلبرگ
۱۰	فرمت یک برنامه کوتاه - دلواپسی ها
۱۲	فرمت یک برنامه کوتاه- زیر گنبد کبود
۱۴	ملاکهای ارزش گذاری بر محتوای برنامه
۱۵	آرم ها ، آرم استیشن ها ، آنونس ها ، اینسرت ها
۱۶	برخی اصطلاحات خارجی
۱۶	وجه آرم ، آنونس و آرم استیشن
۱۸	آنونس برای دعوت به ورزش
۱۸	آرم استیشن رادیو پیام در فصل زمستان
۱۹	آنونس انتخابات
۲۰	آنونس دفاع مقدس
۲۱	فرمت چند لوگو ، آنونس ، آرم و آرم استیشن
۳۰	ریتم در برنامه های رادیو
۳۱	واکس پاپ (Vox pop)
۳۲	مینی فیچر (mini feature)
۳۳	تعریف مستند رادیویی (Documentary)
۳۴	معرفی کتاب برای مطالعه در زمینه های مرتبط با رادیو
۳۴	برنامه سازی رادیو

۳۴ نویسنده‌گی رسانه
۳۵ کتاب های عمومی در حوزه زبان و ادبیات و نگارش
۳۵ شناخت موسیقی
۳۶ گویندگی و گزارشگری
۳۷ خبر و خبرنگاری
۳۷ صدابرداری:
۳۷ نمایشنامه نویسی و قصه نویسی:
۳۸ تاریخچه رادیو و تلویزیون :
۳۸ منابع داستان کوتاه
۳۸ منابع گزیده های کلام برای متن نویسی:
۳۹ شعر با صدای احمد شاملو :

یادداشت اول : زمینه های کاربرد موسیقی در برنامه ها

برنامه رادیویی فرآورده صوتی مدونی است که براساس ایده و طرح قبلی برای مخاطبانی مفروض تدارک و از رادیو پخش می شود . ایده مورد نظر بیانگر ذهنیت محتوایی و اهداف برنامه ساز و تا حدودی چارچوب شکلی کار اوست . و طرح ، همین جنبه ها را به شکل مبسوط و روشن و تفکیک شده با قابلیت انتقال از رسانه بیان می کند . در عین آنکه گویای مشخصه های ضروری برنامه (از جمله نام ، مدت ، زمان پخش ، نحوه پخش ، دفعات پخش ، ترکیب عوامل انسانی و دیگر ملزومات عمومی برنامه) است .

ابعاد و جنبه های مهم برنامه های رادیویی (به رغم تمایزات و محتوایی و شکلی آنها) بدین شرح است :

موضوع (سوژه) یا موضوعات برنامه .

محتوای عرضه شده .

قالب و شکل بندی و تدوین کار

مدخل (ورودیه)

ریتم و ضرباهنگ

کاربرد موسیقی و افکت و مواد آوایی

زبان و لحن برنامه

طرز اجرا و بیان عوامل انسانی

کیفیت فنی

ویژگی های نوآورانه

با این مقدمه ، اکنون نکاتی به اجمال درباره کاربرد موسیقی در برنامه ها بیان می شود .

موسیقی همچنانکه می دانیم یک عنصر ارتباطی فعال در شبکه های ماست که عموماً در آغاز و پایان و در خلال برنامه ها و بسته های برنامه ای ، همچنین در فواصل بین برنامه ای و در بسیاری موارد به منزله آیتم برنامه بلکه کلیت محتوایی آن (برنامه های تماماً موسیقایی نظیر گلهای) و حتی ایده محتوایی شبکه (در حال حاضر رادیو آوا) بکار گرفته می شود .

برای موسیقی در رادیو دو کارکرد عمده قائل شده اند : یکی لذت بخشیدن به مخاطب (از طریق پخش ترانه ها و قطعات آوازی و قطعات بی کلام) و دیگری کمک برای معنا بخشی به چیزی خارخ از خود (نظیر جریان موسیقی در ادامه یا زمینه گفتارها) . چنانچه مصادیق کارکرد اخیر را در نظر بگیریم . در مجموع می توان اینطور گفت که تهیه کننده های رادیو در هر کاربرد موسیقی در برنامه عموماً به یک یا همزمان چند هدف به شرح زیر نظر دارند :

شناساندن برنامه ها و بسته های برنامه ای و ایستگاه رادیویی

جداسازی و پیوند دهی اجزا و آیتم های برنامه

گذراندن لحظه ها (مثلاً برای استراحت ذهنی دادن به مخاطب یا ایجاد آمادگی در استودیو) .

حس برانگیزی و تداوم و تعالی فضای حسی و خیال انگیزی در برنامه .

تغییر دادن فضا و تنوع بخشی و رنگ آمیزی

لذت بخشی و برآوردن تمایلات موسیقایی مخاطب

ایجاد ضرباهنگ و تحرک در برنامه و حفظ ریتم یا تغییر آن

برجسته سازی مضمون و تفکر برانگیزی

القای پیام و مضمون سازی

ابراز گرایش ها و سلیقه ها و نوآوری های حرفه ای

کارکردهای مزبور البته بعضی ترجمان یکدیگرند یا با م ملازمه دارند . مثلا گاه یک قطعه موسیقی خاص هم دو آیتم را به هم «پیوند» می دهد . هم در «تداوم یا تغییر فضای حسی» برنامه موثر است و هم «سلیقه و گرایش ذوقی تهیه کننده» را بیان می کند . تفکیک این کارکردها صرفا از باب تاکید و توجه دادن بیشتر به تاثیرات جانبی موسیقی در برنامه است . چه بسا تهیه کننده ای یک قطعه موسیقی را تنها به قصد فاصله گذاری در برنامه بکار گیرد و توجهی به تاثیر ضمنی و تبعی آن قطعه (مثلا ، تاثیر ناشی از مغایرت ایده اصلی ساخت موسیقی با ایده برنامه) نداشته باشد .

اما نکاتی در این باره :

ما از برخی قطعات موسیقی به تنهایی یا با تلفیق آنها با کلام و عناصر صوتی دیگر ، در آغاز و پایان برنامه ها یا برخی آیتم ها و بسته های برنامه ای (به منزله آرم) همچنین به شکلی تکرار شونده در فواصل برنامه ها (لوگوهای صوتی) یا فواصل بین برنامه ای (آرم استیشن ها) استفاده می کنیم . موسیقی با این کاربرد پس از مدتی هویت معرف یا به اصطلاح کارکرد شناسه ای پیدا می کند . یعنی نشانه ای می شود برای شناسایی برنامه یا ایستگاه رادیویی .

یادآور می شود که از منظر نشانه شناسی می توان برای عموم کارکردهای موسیقی در رادیو جنبه ای نشانه شناختی قائل شد . فی المثل ، ایده استفاده از موسیقی برای فاصله گذاری بین دو آیتم برنامه - از این جهت که موسیقی در اینجا نماد تعویض و پیوند است و مخاطب مسبوق به چنین تمهیدی است - هویتی نشانه ای و نمادین دارد . همین موسیقی می تواند مضافا در اینجا نشانه و راهنمای چیز دیگری باشد . مثلا مخاطب را متوجه ذوق و گرایش خاص تهیه کننده کند .

در رادیو ، موسیقی در ادامه یک آیتم برنامه معموات بطور حسی و متناسب با عوامل زیر انتخاب می شود :

محتوای آیتم و خصوصیات بیانی آن

موقعیت (حس زمان پخش ، ریتم عمومی برنامه ، موسیقی های پخش شده قبلی ، و تفکر برنامه ساز در تداوم کار)

تمایلات مخاطبان همراه

خصائص صدا و اجرا و شخصیت گوینده (با ملاحظه آنکه ، متقابلا گوینده نیز حس و حالت اجرا و ریتم کلام خود را با موسیقی تطبیق می دهد .)

- در انتخاب قطعه موسیقی (وفق اقتضانات محتوایی و شکلی مذکور) به عناصر زیر در موسیقی توجه می شود :

خاستگاه و گونه موسیقی، شان هنری و رسانه ای آن، تنالیتهموسیقی، رنگ صوتی و ترکیب سازها، ریتم و تمپوی قطعه و روند فراز و فرود آن، میزان قوت و حجم موسیقی و حس و حالت پایدار قطعه.

چه بسا رنگ صوتی یک ساز مسلط در موسیقی با فضای برنامه در آن لحظات تنافر حسی داشته باشد، یا مثلا در ادامه آیتم مورد نظر موسیقی در گام ماژور مناسب تر باشد. یا قطعه ای سمفونیک با آغاز پرقت مطلوب باشد (فرضا اگر موسیقی اخیر در پی متنی پخش شود که یک نبرد تاریخی را توصیف می کند)

حس برانگیزی و استمرار و اعتلای فضای حسی از جمله کارکردهای موسیقی در برنامه های رادیوست. موسیقی ابزار نیرومندی برای ایجاد و تداوم حس نشاط و شادی، هیجان، غرور، عظمت و شکوه، احساس رمانتیک و شاعرانه، حزن و سوگ، وقار و سنگینی، لطافت روحی و معنوی و دیگر عواطف انسانی است.

نقش موسیقی در فضا سازی های نمایشی، خیال انگیزی در مخاطب، القای احساسات و افکار شخصیت ها و تعالی حس صحنه ها از مصادیق بارز چنین کارکردی است.

موسیقی برای ایجاد تاثیرات عاطفی محتاج کلام نیست ولی تاثیر آن در حالتی که به تنهایی پخش می شود با حالتی که به گفتار (مثلا یک متن ادبی و شعری) می آمیزد لزوما یکسان نیست. همچنانکه از گفتاری به گفتار دیگر، بلکه از موقعیتی به موقعیت دیگر جلوه همراهی یک موسیقی و تاثیر حسی و معنایی آن متفاوت است.

- با موسیقی می توان فضای حسی برنامه را تغییر داد و ذهن مخاطب را برای همراهی با بخش متفاوت در ادامه کار آماده کرد (نظیر آنچه در آستانه پخش قرآن در برنامه های عصرگاهی صورت می گیرد) نیز با بهره گیری از قطعات متنوع موسیقی (و رعایت حس های مکمل و هم پیوند) می توان فضای برنامه را مانند یک تابلوی نقاشی رنگ آمیزی کرد. بدیهی است برنامه ای که در آن از یک موسیقی خاص متوالیا و به دفعات برای تعویض مطالب گوینده استفاده می شود رنگ آمیزی دلپذیری نخواهد داشت و مخاطب را سریعاً اشباع و دلزده می کند (مراجعه بفرمایید به برخی برنامه های رادیو که موسیقی تکنو در آنها به طرز ماشینی مداما جریان دارد).

- چنانکه پیش از این گفته شد، لذت بخشی از طریق پخش قطعات با کلام و بی کلام موسیقی. که در امتداد برانگیختگی احساسات و عواطف مخاطب حاصل می شود. تاثیر دیگر موسیقی است و از منظر برخی کارشناسان کارکرد اصلی موسیقی در رادیو.

موسیقی در اینجا لزوما ابزاری برای تعالی حسی یک آیتم یا تقویت پیامی بیرون از خود نیست، بلکه خودش مقصود است. موسیقی پخش می شود تا مخاطب از آن لذت ببرد (نظیر برنامه های موسوم به سرودهای درخواستی)

موسیقی در ایجاد ضرباهنگ و حفظ ریتم در برنامه نیز نقش موثری دارد. تهیه کننده های رادیو با توجه به همین کارکرد به روند برنامه هایی نظیر صبحگاهی و عصرگاهی سرعت و تحرک می بخشند. یک دلیل برای بهره گیری از موسیقی در زمینه برخی تلفن ها و مطالب کوتاه و ورودیه های گزارشی برنامه ها همین حفظ ریتم است.

موسیقی می تواند مضمون گفتاری را برجسته تر سازد و آن را در مقابل چشم مخاطب قرار دهد، نبر تداعی گر اندیشه و ذهنیت خاصی باشد و حتی مضمون سازی کند. گاه ما از خلال یک متن شاید نتوانیم پیام اصلی برنامه ساز را درک کنیم، بلکه این جریان یک موسیقی شاخصی در ادامه آن متن است که ما را متوجه ایده کار می کند.

چند سال پیش در برنامه ای از یک شبکه ، مطالبی حاوی خبرها و رویدادهای داخلی با گرایش طنز ، همراه با موسیقی تیتراژ سریال هزار دستان و با اجرایی مشابه راوی آن سریال ارائه می شد که پیام اصلی کار را موسیقی انتقال می داد نه متن . در حالی که اگر برنامه ساز موسیقی را تغییر می داد آن پیام محقق نمی شد .

مضافاً اینکه ، امروزه تهیه کننده های جوان با بهره گیری از موسیقی های با قابلیت تصویری و قطعات سمفونیک و تلفیق آنها با پاره ای عناصر صوتی ، سعی در ساخت و انتقال پیام دارند .

خاطر نشان می سازد که موسیقی بی کلام به تنهایی قادر به انتقال ایده ای غیر موسیقایی ، نظیر نظیر پیام های اعتقادی ، اجتماعی یا سیاسی نیست .

شبهه سازی صوتی یا صدا سازی را هم یکی از کاربردهای موسیقی دانسته اند . منظور قطعاتی است که در آنها برخی صداهای طبیعی و واقعی ، نظیر صدای رعد و برق ، طوفان ، شیپور حمله ، برخی اصوات پرندگان و حیوانات و نظایر اینها به کمک سازهای موسیقی تقلید و مشابه سازی شده اند (زنبور عسل کورساکف نمونه جذاب از چنین ایده ای است) .

از این قطعات هم در همراهی با گفتارهای مرتبط و هم در ایده های نمایشی استفاده می شود .

بالاخره ، موسیقی در برنامه های رادیو همچنانکه بازتاب دهنده عواطف برنامه ساز و گرایش های ذوقی و تا حدودی هویت حرفه ای اوست ، در جهت دهی تدریجی به سلیقه و پسند مخاطب نیز ذی نقش است . مخاطب را نباید به موسیقی های نازل و قطعات هنجارگریز و بی هویت عادت داد ، که در این صورت ، به سختی می توان به او زیبایی ها و اصالت های هنری را چشاند .

آنچه گفته شد البته ناظر بر همه کارکردهای موسیقی در رسانه نیست . در این یادداشت تنها به جنبه های ملموس کاربرد موسیقی در تهیه برنامه های رادیویی اشاره شد . اهل فن برای موسیقی نقش ها و تاثیرات متعددی قائل اند و این قلمرو را بس وسیع تر دیده اند . شاید جمله منسوب به واگنر (موسیقی دان آلمانی) گویای همین امر باشد : «آنجا که سخن باز می ماند موسیقی آغاز می گردد» .

چند تمرین مربوط به درس برنامه سازی رادیویی

فورمت یک برنامه کوتاه (حدود سه دقیقه) همراه با مطالب و محتوای گزارشها:

آرم برنامه (نام : یک نگاه)

توضیح : موسیقی آرم بهتر است قطعه ای پاپ ریتمیک ، با انحنای طبیعی برای اعلام نام برنامه ، و دارای فرود کامل باشد . از اورتور برخی ترانه ها – که از جهت شعر قابل پخش نیستند – می توان استفاده کرد . با توجه به ایده کار ، این موسیقی نباید بم و پر حجم باشد .

گفتار گوینده (بنا به ایده برنامه مجری باید کودک باشد)

سلام ! همه شما بزرگترها یه روز کوچیک بودین مثل ما . خب البته ما هم یه روز بزرگ می شیم مثل شما .

پالس (الکترونیک)

گفتار گوینده (ادامه متن) :

ما کوچکترها خیلی زود با هم دوست می شیم مثل بعضی از شما بزرگترها ، گاهی وقتها هم با هم دعوا می کنیم مثل شما . اما ما کوچکترها زود با هم آشتی می کنیم ولی شما بزرگترها گاهی قهرهاتون خیلی طولانی می شود ، خیلی ! چرا ؟
پالس (همان قطعه قبلی)

گزارش (به شکل واکس پاپ از چهار بزرگسال مرد و زن) مثلا :

نمی دونم ، بعضی از ما شاید گذشتمون کمه توی مسائل ، خیلی هاشم بخاطر خودخواهی ، گاهی می شه پا پیش بذاری و حرف بزنی با کسی که قهری ، ولی بعضی ها غرورشون اجازه نمی ده .
خب ، قهر پیش می آد دیگه ، دست خود آدم نیست گاهی وقتها ، البته بيمورد هم نباید باشه .

نمی دونم ، ولی فکر می کنم خیلی جاها که اسباب دلخوری پیش می آد بخاطر اینه که یکی توقع بیجا داره
زندگیه دیگه ، بی قهر و آشتی که نمی شه ، یکی گاهی کاری می کنه که خیلی دلته می شکنه ، اصلا دیگه نمی تونی باهاش حرف بزنی .
موسیقی فاصله (کوتاه با فرود)

گفتار گوینده : خب دیدیم که خیلی از بزرگترها گاهی واقعا دلیل قانع کننده ای ندارن که چرا اینقدر با هم قهر می کنن ، حالا ببینیم کوچکترها از قهر کردن چی می گن ؟
پالس (الکترونیک ، متفاوت با پالس قبلی)

گزارش (به شکل واکس پاپ از چهار کودک پسر و دختر) مثلا :

من عمه مو خیلی دوست دارم اما مامانم باهاش قهره ، نمی ذاره برم خونه شون
من یه روزی با خواهرم دعوا شد ، دفترمو خط خطی کرده بود ، اما فرداش یهو بی آشتی کردیم (می خندد)
دوستم می گه عموش با باباش قهره ، با هم حرف نمی زنن ، دو ساله ! خیلی ناراحتن .
پسر خاله م باهام قهر بود ، خیلی دلم می خواست آشتی کنیم با هم ، با مامان بزرگم رفتیم خونه شون ، بعد دیگه آشتی کردیم (می خندد)

موسیقی فاصله (کوتاه با فرود ، قدری فانتزی)

- گفتار گوینده :

درسته ! هم بزرگترها و هم کوچکترها بعضی وقتها با دوستاشون حرفشون می شه و با هم قهر می کنن اما (از اینجا ، کلام کارشناس با ادیت وصل می شود)

گفتار کارشناس: اما جالبه ! کوچکترها کمتر از بزرگترها دوستاشون رو از دست می دن ، بچه ها ممکنه خیلی زود قهر کنن ، اما خیلی زود هم آشتی می کنن ، ظاهرا بچه ها قدر دوستاشون رو بهتر می دونن ، بنظرم این درسیه که ما باید از کوچکترها بگیریم .
پالس (قطعه قبلی)

گفتار گوینده :

این حرف یه معلم بود که شنیدید : خانم کرامتی معلم کلاس پنجم دبستان ، خب نظر شما چیه ؟

موسیقی فاصله (کوتاه با فرود)

اینسرت (یک برش کلامی با صدای یک بچه) « تو رو خدا با هم آشتی کنین ، باشه !

موسیقی پایانی (قطعه ای کوتاه با حالتی حسی و عاطفی ، و با انحنای مناسب که کلام کوتاه بعدی روی آن قرار می گیرد و لحظاتی دیگر فرود آید)

گفتار گوینده (روی موسیقی) : خداحافظ

فرود موسیقی

فرمت یک برنامه کوتاه – گلبرگ

آرم برنامه (یک قطعه موسیقی لطیف با انحنای مناسب برای اعلام نام برنامه : گلبرگ)

کلام گوینده (در انتهای موسیقی آرم) : این برنامه ، ازدواج

پالس (سنتور)

گوینده : آدم وقتی با بزرگترها حرف می زنه گاهی ناخواسته صحبت از عروسی های قدیم به میون میاد

افکت (دوربین عکاسی)

اینسرت : عروس خانم وکیلیم بنده ... با اجازه بزرگترها بله

افکت (همان)

گوینده : بله ، وقتی هم که صحبت از ازدواج میشه بعضی ها از سادگی مراسم ها و شرط و شروط های آسون اون روزها می گن .

پالس (ضربه)

دوبرش گزارشی

خرج عروسی ، امروز خیلی سنگینه ، مته اونوقتا نیست . ما اونوقتا با یه گلیم و چند تا ظرف می رفتیم خونه شوهر ، راحتیم بودیم

سخت نمی گرفتن ، بیشتر اخلاق و وجنات آدم مهم بود براشون . اینکه طرف سربه راه باشه ، خیلی مردها بعد از عروسی هم خونه پدرشون بودن خونه نداشتن .

موسیقی (کوتاه با فرود)

گوینده : راستی چرا ازدواج اینقدر تشریفاتی شده ، چرا اینقدر سخت گیری میشه . مگه دو جوون نمی توانن یه ازدواج ساده داشته باشن ، بعد به زندگیشون سر و سامون بدن .

پالس (ضربه)

واکس پاپ (چهار جوان دختر و پسر) مثلا

(دختر) : من البته خودم حرفی ندارم ، ولی خب توقع ها بالا رفته ، اگه این مخارج نشه ، چشم پوشی کنی برداشت بد می کنن .

(پسر) : خب قدیم با حالا خیلی فرق کرده ، نمی شه باشگاه نگرفت ، خرج نکرد ، بگی تشریفاتی

(دختر): خیلی چیزها البته لازمه ، ولی فکر می کنم بشه از خریدن بعضی چیزها صرف نظر کرد تا بعد.

(پسر): همینطوری با دست خالی که نمی شه ازدواج کرد ، بالاخره کم کمش یک سری چیزها رو باید خرید .

موسیقی (کوتاه با فرود)

گوینده : بله ، بعضی از چیزها رو باید خرید ، خیلی چیزها رو هم باید بعدا خرید اما به چیزهایی هست که اصلا خریدنی نیستند نه قبل نه بعد . مثل :

کارشناس : مثل صداقت ، دلبستگی ، تفاهم اینا واقعا خریدنی نیستند ... (کارشناس در ادامه یکی دو توصیه اخلاقی و عاطفی می کند) .

پالس

گوینده : خب شما چی ؟ آیا با حرفهای دکتر حسینیان روانشناس موافقید ؟ منظور بیشتر شما جوونهای

پالس (ضربه)

اینسرت : بله (دختر) ، بله (پسر) (+ صدای کل زدن)

گوینده : ازدواج یک پیوند زیباست ، آغاز یک زندگی مشترک ، با شرط گذاشتن های سنگین خود مانع این پیوند نشویم .

موسیقی پایانی (یک قطعه تلفیقی چهارگانه ، ریتمیک ، با فرود) .

فرمت یک برنامه کوتاه – دلواپسی ها

آرم (یک قطعه موسیقی حالت ، با انحنای جهت اعلام نام : دلواپسی ها)

یک صحنه نمایشی به شرح زیر :

- مجید (در حال پک زدن به خودکار و ادای سیگار کشیدن را درآوردن ، خواهرش را صدا می زند) : ندا ! برو اون زیر سیگاریو بیار

ندا : باشه مجید ، صبر کن بابا بیاد ، بهش می گم چیکار می کردی . اگه بدون با خودکار ادای سیگار کشیدنو در می آوردی می دونی

چیکارت می کنه ؟

مجید (ادای ندا را در می آورد) : می گم می گم . اصلا اگه بده چرا بزرگترا خودشون می کشن !

پالس (۳ ثانیه)

واکس پاپ (از چهار مرد با سنین مختلف و صداهای قابل تفکیک) مثلا :

خب ، یه عادت شده متاسفانه ، خودمم می دونم چیز خوبی نیست

تو جوونیو ، دوری از خانواده ، آدم گاهی به این کارا کشیده می شه ، بعدشم خب وابستگی و پشیمونی

خودمم برام یه مسئله شده ، واقعا موندم توش ، علت اصلیشم متاسفانه همین رفیقام بودن .

والله بگم بیزارم خودم از این کار باورتون نمی شه ، البته ما زمینه خونوادگی هم داشتیم ، پدرم خیلی سیگار می کشید .

پالس (همان)

ادامه صحنه نمایشی :

مجید : ندا ! یعنی بابا می دونه سیگار مریضش می کنه ؟

ندا : آره ، مگه یادت رفته اون روز دکتر مرادی تو بیمارستان به بابا چی می گفت ؟

مجید : آره ، یادمه .

پالس (یک ضربه)

گفتار کارشناس (با حالت خطاب به بیمار و طرح این موضوع که سیگار بیماری شما را تشدید می کند و باید آن را ترک کنید . در خلال

گفتار به عوارض سیگار کشیدن اشاره می کند با مدت تقریبی یک دقیقه)

پالس (همان)

ادامه صحنه نمایشی :

ندا : ای خدا! بابا مریض نشه

مجید : ندا! بابا براش سخته سیگار نکشه ؟

ندا : من از کجا بدونم مجید !

مجید : فکر می کنم حتما سخته

پالس (۳ ثانیه ای متفاوت)

واکس پاپ (از چهار نفر با صداهای قابل تفکیک) مثلا :

نه ! به نظر من که اصلا سخت نیست ، من ده سالی بود که سیگار می کشیدم ، به خاطر خانومم ترک کردم بالاخره

تا ببینیم انگیزه برای ترک چی باشه ؟ تا کسی تنفر درش پیدا نشه موفق به این کار نمی شه ، نمونه ش برادر خود من که هنوز نتونسته ،

چون نمی خواد

نه ، واقعیتش من برام سخت نبود ، وقتی عکس ریه مو دیدم خشکم زد ، از همون روز گذاشتم کنار ، الات ۵ سال لب نزدم

من به توصیه دکترم یه ماه پشت سر هم ، صبح که پا میشدم ورزش می کردم ، روزی نیم ساعت . وقتی ورزش می کنی بعدض اصلا بدت

می آد از سیگار ، شروع کار البته یه اراده قوی می خواد ، خدا را شکر من تونستم ، ۴ ساله الان

پالس (همان)

ادامه صحنه نمایشی :

ندا : خوش به حال سارا ، باباش اصلا سیگار نمی کشه

مجید : خب ، چرا بابای ما این کارو نمی کنه ؟

ندا : چی می دونم ؟

مجید : اگه اومد بهش می گم ، می گم ... (با صدای بلند) بابا دیگه سیگار نکش

(+ فیدبک عبارت)

موسیقی (دراماتیک ، با فرود کامل)

فرمت یک برنامه کوتاه- زیر گنبد کبود

آرم (یک قطعه موسیقی فیلم ایرانی ، ریتمیک و با حس و حالتی مناسب قصه گویی : زیر گنبد کبود)

گزارشگر

یکی بود یکی نبود ، نه نه ، بهتره بگم : یکی هست یکی نیست ، غیر از خدا هیچکی نیست .

یه پسری هست که اسمش ، گفتی سمت چیه ؟

کودک : سیامک

گزارشگر : آقا سیامک چند سالشه ؟

کودک : پنج سال

گزارشگر : سیامک قصه ما هر روز میاد کنار این میدون بزرگ ، تو مهر شهر کرج ، چیکار می کنه ؟

کودک : آشغال جمع می کنم

آمبیانس (صدای گشتن میان زباله ها و جمع کردن قوطی فلزی و پلاستیک)

گزارشگر : با کی میای سیامک؟

کودک : با داداشم

گزارشگر : اونم آشغال جمع می کنه ؟

کودک : نه ، او بار جمع می کنه من آشغال

گزارشگر : خب بگو ببینم حالا تو این گونیت چی داری ؟

کودک (در حال جستجو در گونی آشغال) : طلق ، پلاستیک ، مشما ... اینقدر جمع می کنم تا گونی پر بشه

گزارشگر : اینا رو چقدر می فروشی ؟

کودک : نمی دونم ، داداشم می فروشه

موسیقی (یک برش کوتاه ۵ ثانیه ای با حس عاطفی و فرود کامل)

گزارشگر : چرا اینقدر دست و صورتت کثیفه سیامک؟

کودک : خب کار می کنم سیاه میشه

گزارشگر : چند وقته کار می کنی ؟

کودک : ۸ ماهی می شه

آمبیانس (صدای حرکت گاری زباله)

گزارشگر : حالا اصلا چرا کار می کنی ؟

کودک : بابام گفته هر کسی کار کنه مرد می شه

گزارشگر : بابا چیکاره ست؟

کودک : بابام بندایی داره

گزارشگر : بندایی چیه ؟

کودک : همونا که خونه می سازن با آجرو سیمان دیگه

گزارشگر : آهان : بنایی

موسیقی (یک برش کوتاه با فرود)

گزارشگر (اعلام وار) : اما گوشه دیگه این شهر

واکس پاپ ، به شرح زیر :

دخترم چهارسالشه ، می برمش مهدکودک ، خودم اصلا حوصله سر و کله زدن با بچه رو ندارم

من ماهی ۵۰۰ تومن شهریه می دم برای بچه م ، فکر می کنم لازم باشه ، یه هزینه ضروریه بالاخره

۶۰۰ تومن هر ماه ، خب مهدکودکش خیلی خوبه ، هم زبان آموزش می دن هم کامپیوتر

خب باید خرج کرد دیگه ، درسته من بچه م ۵ سالشه ، ولی برام مهمه وقتش چطوری بگذره .

موسیقی (قبلی)

گزارشگر (اعلام وار) : و باز همان گوشه شهر

پالس (یک ضربه)

گزارشگر : بگو ببینم سیامک تو دوست داری چی داشته باشی ؟

کودک : یه توپ قلقلی

گزارشگر : تا حالا نداشتی ؟

کودک : چرا یه بار تو آشغالا پیدا کردم ، اما سولاخ بود داداشم نتونست درستش کنه

گزارشگر : شعرشم بلدی ؟

کودک: آره ، یه توپ دارم قلقلیه ، سرخ و سفید و آبی ... (صدای کودک فید می شود)

پالس

گزارشگر : کی یو خیلی دوست داری سیامک ؟

کودک : نی نی مونی

گزارشگر : نی نی تون کیه ؟

کودک : نی نی مون دیگه ، کوچولو ، اسمش نسیمه ، می خوام پول جمع کنم براش عروسک بخرم

افکت (صدای انداختن سکه در قلک)

پالس (همان)

کودک : من کار دارم باید برم

گزارشگر: می‌خواهی بری، باشه اینو بگو و برو، دوست داری بزرگ شدی چی کار کنی؟

کودک: دکتر شم، مهندس شم، پول در بیارم

گزارشگر: هم دکتر شی هم مهندس؟

کودک: آره، می‌خواهم هم دکتر شم هم مهندس، تا خیلی پول در بیارم ... ماشین بخرم، خونه بخرم ... دیگه می‌خوام برم

گزارشگر: باشه برو، تا ساعت چند کار می‌کنی؟

کودک (در حال دور شدن): تا ۹ شب

موسیقی (یک قطعه بلند، عاطفی و دارای کشش)

اینسرت (سه برش کوتاه از گفته‌های کودک، روی موسیقی)

می‌خوان دکتر شم، مهندس شم

یه توپ قلقلی

از تو آشغال پیدا کردم، سولاخ بود

اینسرت (سه برش از گفته‌های پدر مادرها، روی همان موسیقی)

ماهی ۵۰۰ تومن شهریه می‌دم برای بچه م

خب مهدکودکش خیلی خوبه

هم زبان آموزش می‌دم هم کامپیوتر ... ۶۰۰ تومن هر ماه

ادامه موسیقی و فرود طبیعی

گزارشگر: زیر گنبد کبود

پالس (یک ضربه)

ملاکهای ارزش‌گذاری بر محتوای برنامه

انتخاب موضوع (یا موضوعات) مناسب و مرزبندی شده و منطبق با ایده کار

روند منطقی و ترتیب مناسب در پرداختن به موضوع و ارائه مواد برنامه‌ای

توجه به ظرف انتقال گفتارها و منطق بهره‌گیری از آنها

مفهوم، روان و قابل دریافت بودن گفتارها و مواد برنامه

عدم تاخیر بی‌مورد در طرح موضوع (ورود دیر هنگام)

روشن بودن مقصود و هدف برنامه‌ساز (بویژه در برنامه‌های نمادین)

حضور و مشارکت موثر مخاطب در برنامه (از طریق تلفن و گزارش) در صورت مقتضی

متنوع بودن گفتارها و مواد برنامه

میزان ضرورت و اهمیت و فایده بخش گفتارها و مواد برنامه و ربط و تناسب آنها با موضوع
میزان عمق و کاوندگی (صبغه پژوهشی داشتن) و قانع کنندگی محتوا
میزان صحت و اطمینان بخش مفاهیم و پیامها و قابل وثوق بودن محتوا و مواد برنامه ای
رعایت ایجاز در گفتارها و مواد برنامه و توجه به عنصر ریتم در محتوا
میزان جذابیت و تاثیر گذاری محتوا و برقراری ارتباط با آن
منطبق بودن محتوای برنامه با سیاستهای سازمان و شبکه رادیویی
توجه به ارزشهای ژورنالیستی :
غیر منتظره و کنجکاوای برانگیز بودن
تازگی داشتن و به روز بودن
مرتبط بودن با نیازها و تمایلات مخاطبان تحت پوشش
فراگیری و گستره شمول قابل قبول داشتن
متضمن نوعی تنش و تضاد بودن و با رویداد و ماجرا آمیختگی داشتن
از ویژگی شهرت و محبوبیت در گفتارها و مواد برنامه بهره جستن
با آمار و ارقام جالب توجه آمیختگی داشتن

آرم ها ، آرم استیشن ها ، آنونس ها ، اینسرت ها

نشانه های برنامه ای (sign , logo)

آرم (نشانه شروع برنامه)

نشانه پایان برنامه

نشانه های فواصل برنامه (لوگوهای صوتی یا میان آرم ها ، نشانه شروع و پایان آیتیم ها)

نشانه های ایستگاهی (station I.D)

لوگوی صوتی ویژه ایستگاه (آرم ایستگاه)

آرم استیشن های تبلیغی برای ایستگاه (آنونس آرم استیشن ها)

لوگوی بصری ایستگاه (نشانه گرافیکی)

آنونس ها (Announcement)

پیام های بازرگانی (ad)

پیام های تبلیغی غیر تجاری (آنونس های خدمات عمومی) (psa)

آنونس های برنامه ای و ایستگاهی (تبلیغ برنامه داخل و خارج برنامه ، تبلیغات مرتبط با ایستگاه)

اینسرت ها (برشهای کلامی و صوتی معنادار ، جلوه دهنده ، تزئینی ، واکنشی) (insert)

جدی و طنز { اینسرت های کلامی (با صدای گوینده ای دیگر یا اشخاص)
اینسرت های صوتی (موسیقایی ، افکتیو)

برخی اصطلاحات خارجی

قطع برنامه به منظور اعلام فرستنده ، یک نشانه صوتی کوتاه برای ایستگاه (stab) station break

آرم استیشن آهنگین با شعرهای غالباً فانتری یا قطعه آهنگین معرف یک مجری (I.D jingee)

قطعه ای برای تبلیغ برنامه (Tease)

معرفی و تبلیغ برنامه ای داخل برنامه دیگر (Traie)

قطعه تبلیغی برنامه به همراه نام فرستنده به شکل کوتاه و سریع (Sweeper)

آگهی یک سطری که سمبل و معرف ایستگاه است (با ما شنیده می شوید) (Imagers)

تبلیغات برای برنامه و ایستگاه (promotions یا promos)

اجزای کوتاهی از بخش های برنامه که در مدخل برنامه بمنظور معرفی آیتم ها در ادامه اعلام های گوینده می آید (sample , taster)

یک قطعه بسیار کوتاه موسیقی برای ایجاد وقفه در برنامه (پالس) (sting)

وجه آرم ، آنونس و آرم استیشن

۱- عناصر و اجزای کار

(موسیقی ، مواد آوایی ، کلام گوینده ، جلوه های صوتی ، صدای اشخاص ، کلام شخصیتها ، دیالوگ فیلم ، برشهای کوتاه گزارشی ،

صدای شنوندگان ، پالس)

این اجزا باید :

شاخص و مرتبط با ایده کار و معرف آن باشند و ایده تبلیغی مورد نظر را بخوبی معرفی کنند .

جذاب و خوش جلوه باشند و ایجاد تحرک و طراوت کنند (سخت و سنگین و کشدار نباشند ، القای حزن نکنند ، تکرارشان ملال آور نباشد

، کلیشه و تکراری نباشند) ویژگی بومی رعایت شود .

موسیقی می تواند با کلام یابی کلام باشد اما باید جنبه ای تبلیغی برای ایده مورد نظر داشته باشد .

عبارتهای کلامی که برای گوینده (گویندگان) می نویسیم پیوسته و پرحجم نباشد (کم تعداد و مقطع باشد) عبارتهای کلامی دارای ریتم و موسیقی مناسبی باشند، ادبیاتی مناسب ایده تبلیغی داشته باشند و مفهوم روشنی القا کنند، همچنین مضمونی اغراق آمیز نداشته باشند.

اجزای انتخابی تنوع داشته باشند، مشابه هم نباشند و همدیگر را تکرار نکنند. در صورتی استفاده از صدای مردم و اشخاص، این مجلات ساختگی و مجعول نباشند. اجزا جنبه ای نوآورانه و حس درگیر کننده داشته باشند و به ماندگاری آنونس کمک کنند

۲- گویندگی قطعه

عناصر زیر در گویندگی باید با ایده تبلیغی و بافت قطعه سازگار باشد. رنگ صدای گوینده (یا گویندگان)، صدای گوینده آنونس در لحظه باید گیرا و جذاب باشد.

حجم صدا

دینامیک صدا (شدت و قوت صدا)

سرعت اجرا

طرز بیان و روند تکیه ها و مکث ها

لحن و حالت اجرا (حماسی، رمانتیک، رسمی، کمدیک وفانتزی، سینمایی و تیزروار، شاد و هیجانی، رازآمیز و ...)

۳- فورمت کار (روند شکل بندی و ترتیب و ترکیب اجزا)

فورمت آنونس و آرم استیشن باید:

حالتی طرح واره و ترتیبی منطقی و بافتی منسجم داشته باشد

غیر تقلیدی و خلاقانه باشد

شنونده را کنجکاو و به خود جلب کند

شروع و پایان مشخص و قاطع داشته باشد (شروع تدریجی و پایان محو شده نداشته باشد)

مدت آن طولانی نباشد

ضرباهنگ مناسب و ترجیحا با تحرک داشته باشد

در تقطیع ها (قطعه بندی اجزا) رعایت اندازه و کوتاهی بشود (افت ریتم در طول آنونس احساس نشود). از فرودهای لحظه ای در طول

جمله موسیقی برای میکس کلام استفاده شود (نقاط تدوین مناسب و مقتضی حس و دریافت مخاطب باشد)

با طراوت و فاقد حزن و سنگینی و وقفه بیمورد باشد، یکنواخت و فاقد تنوع نباشد

شلوغ و پر عنصر و گوش آزار نباشد (صداها مبهم نباشند، قطعات کلامی بطور موازی میکس نشوند)

عناصر تکرار شونده بیمورد و اجزای زائد و حشو کلامی ملال آور نداشته باشد.

تنافر حسی بین قطعات و اجزا احساس نشود (مثلا ناگهان موسیقی سنتی در ادامه الکترونیک بیاید)

با جلوه های صوتی بخوبی رنگ آمیزی شود .

ژانوکار مشخص باشد (اینکه آرم است یا آنونس یا آرم استیشن)

۴- ضبط و صدا برداری کار

طرز میکساز از لحاظ فنی مطلوب باشد (پرش در تدوین ، آسیب دیدگی ریتم ، خوردگی طنین ، فید بک اضافه ، فید و تضعیف نامناسب موسیقی و نظایر اینها احساس نشود)

سطح صدا (لول) در طول آنونس یا آرم استیشن هماهنگ باشد (مثلا موسیقی کلام را نبلعد)

کیفیت صدا (صدای گوینده ، موسیقی ، سایر اجزا) شفاف و فاقد نویز و اشکال باشد ، فیلتر غیر طبیعیو بیمورد به صدا داده نشود (صدای گوینده زیر و بمی بیمورد نداشته باشد)

آنونس برای دعوت به ورزش

افکت : سوت ورزشی

کلام گوینده مرد (با هیجان): ورزش ، نشاط و تندرستی

موسیقی الکترونیک (ریتم تند)

کلام پزشک (روی موسیقی) : «به عنوان یک پزشک با تاکید عرض می کنم که حتی هفته ای نیم ساعت دویدن به صورت آرام می تونه

سلامتی ما رو تضمین کنه »

ادامه کوتاه موسیقی و فرود

کلام گوینده مرد : راز تندرستی

اینسرت (کلام دسته جمعی) : ورزش

کلام گوینده مرد : راز موفقیت

اینسرت (کلام دسته جمعی) : ورزش

پالس (برشی از آغاز تراک ۹ (هلوی)

کلام گویند مرد : ز نیرو بود مرد را راستی

پالس (یک ضربه : زنگ زورخانه)

کلام گوینده زن : آغاز هر صبح ، با پیاده روی خانوادگی

موسیقی کوتاه با فرود

آرم استیشن رادیو پیام در فصل زمستان

افکت (یک لحظه کوتاه صدای کلاغ و افکت صدای باد)

کلام گوینده (در انتهای افکت) : فصلی دیگر از طبیعت
موسیقی (جمله کوتاهی از فصل زمستان و یوالدی، بلافاصله پس از کلام گوینده میکس می شود)
کلام گوینده (در انتهای جمله موسیقی) : نمادی از آرامش و سپید اندیشی
کلام خواننده (جمله ای از ترانه زمستان افشین مقدم ، در زیر آخرین کلام گوینده میکس می شود : زمستون برای ...
کلام گوینده (در انتهای جمله خواننده) : فصل نزولات آسمانی
افکت هوای بارانی
کلام گوینده (بلافاصله در ادامه افکت) : باران
کلام خواننده : بارون بارونه زمینا تر میشه
کلام گوینده (بلافاصله در انتهای جمله خواننده) : برف
افکت بوران
کلام خواننده (روی افکت بوران) اکنون فصل سرد ...
کلام گوینده : جمع گرم خانواده
افکت خانواده (دور هم نشستن و گپ زدن و صدای ریختن چای از قوری در خانه)
کلام خواننده (در انتهای افکت) : زمستان است
کلام گوینده (روی طنین انتهایی صدای خواننده) : لحظه های زمستان ، همراه با رادیو پیام
پالس پایانی

آنونس انتخابات

برشی از سرود انتخابات (نخستین جمله کوتاه خواننده): برخیز ...
کلام امام (ره) (بلافاصله پس از کلام خواننده سرود روی ادامه موسیقی میکس شود) : ما انقلاب کردیم
موسیقی دیگر با حس حرکتی و هیجانی (در زیر کلام امام با موسیقی قبلی میکس و تعویض می شود)
کلام گوینده (روی موسیقی) شکوه حماسه ای دیگر در ۲۷ خرداد
اوج همبستگی ملی و مشارکت مردمی
در عرصه نهمین انتخابات ریاست جمهوری
ادامه موسیقی قبلی
کلام رهبری درباره انتخابات (روی موسیقی در جای مناسب)
موسیقی پاپ مناسب از CD آراین (در زیر کلام رهبری در جای مناسب با موسیقی قبلی میکس می شود)
کلام گوینده (روی ادامه موسیقی بلافاصله) :

حضورى ماندگار ، گامهاى استوار
دستهائى مصمم ، براى ساختن فردايى بهتر
و گشودن پنجره هاى نو به نو ، بر وسعت سبز زندگى
كلام خواننده گروه آرين (بلافاصله پس از كلام گوينده) :
پنجره رو وا كن بخون از عشق و اميد ...
كلام گوينده (بلافاصله پس از كلام خواننده) :
پرشور و سرفراز ، ايران بزرگ ، در ۲۷ خرداد
جمله سرود محمد نورى (ايران ، ايران) ، از زير آخرين كلام گوينده به شكل اپرايى بالا مى آيد و سپس فرود مى آيد

آنونس دفاع مقدس

موسيقي (تيتراژ سريال دليران تنگستان)
كلام گوينده (پس از گذشت چند لحظه از موسيقي فوق ، در جاى مناسب) : ايران ، سرزمين حماسه ها
ادامه موسيقي همراه با افكت تيراندازى
برشى از ديالوگ سريال (صدائى رئيس على دلوارى)
تعويض موسيقي قبل با موسيقي سريال ميرزا كوچك خان
كلام گوينده (بلافاصله روى موسيقي جديد در جاى مناسب) : امتداد حماسه ها
برشى از ديالوگ سريال (كلام ميرزا كوچك خان)
همخوانى سرود ميرزا كوچك خان در سريال (از زير ديالوگ شروع مى شود)
كلام گوينده (در انتهاي همخوانى سرود) : امتداد حماسه ها
موسيقي سريال ستار خان (در ادامه كلام گوينده)
برشى از ديالوگ سريال (صدائى ستار خان)
افكت (تيراندازى و شيهه اسبان) (در پايان ديالوگ)
كلام گوينده (در انتهاي افكت) : امتداد حماسه ها
افكت (غرش جنگنده و شليك راکت) بلافاصله پس از كلام گوينده
افكت (صدائى بيسيم و كلام رزمنده در جبهه)
افكت مركب (صدائى نوحه خوانى : اى لشكر صاحب زمان آماده باش آماده باش ، آميخته با صدائى هلى كوپتر)
كلام گوينده (در ادامه افكت ها در جاى مناسب) : امتداد حماسه ها

افکت (صدای بیسیم و کلام رزمنده در جبهه)

موسیقی (با حس ملی و ریتم نبرد) ، از احمد پژمان (در زمینه افکت میکس می شود)

کلام امام (ره) (روی موسیقی در جای مناسب) : ما دفاع کردیم ...

ادامه موسیقی قبلی

کلام گوینده (در لحظات پایانی موسیقی) : هفته دفاع مقدس گرامی باد .

فرمت چند لوگو ، آنونس ، آرم و آرم استیشن

۱- گ (وقتی همه با هم هستیم) + افکت (دوربین عکاسی) + گ (زندگی زیباست) + ضربی کوتاه گیتار با فرود + گ (خانه مهر) +

افکت (خنده نوزاد)

۲- گ (خانه) + افکت خانواده (گپ زدن + چای ریختن) + گ (زندگی) + افکت (پرنده + نوزاد) + گ (خانه مهر) + گ (رادیو + ضربی

سنتور

۳- پدر (خونه) + مادر (خونواده) + بچه (زندگی) + ضربی فانتزی با فرود + خانه مهر + پالس

۴- افکت (زنگ پیانویی) + گ (کیسه؟) + گ (منم) + ضربی سنتور با فرود + گوینده با هم (خانه مهر) + پالس

۵- افکت فانتزی + گ (ماجوونیم) + ضربی کوتاه گیتار + گ (با ما باشید) + پالس

۶- موسیقی (کیوان ساکت - بامداد از CD یادگار خون سرد) + رادیو هنر دانش فرهنگ + پالس

۷- گ (اینجا) + پالس (√) + گ (کوچه دلگشا) + ضربی سنتی با فرود

۸- موسیقی لوگو گ (ماجوونیم)

۹- گ (صبح) + افکت (پرنده + خیابان از دور) + گ (زندگی) + افکت (نوزاد) + گ (کار) + آمیبانس (شهپرزاد... بیابالا) + ضربی

سنتور + گ (همه جا با شماییم) + پالس

۱۰- پالس + آمیبانس خیابان (صدای راننده ای خطی) + ضربی تار + گ (همه جا با شماییم) + پالس + گ (رادیو سمنان) + پالس

۱۱- افکت (صدای خروس یا پرنده ساعت دیواری) + گ (نام برنامه صبحگاهی) + ضربی ارکستر چهارگاه (علیزاده) + گ (رادیو سمنان) +

پالس + گ (Fm - کیلوهرتز) + پالس

۱۲- یک قطعه موسیقی لوگو + گ (لحظه های زندگی) + گ (با رادیو سمنان) + پالس

۱۳- علیرضا افتخاری (بادم آمد) + گ (چی؟) + افتخاری (شوق روزگار کودکی) + گ (دیگه چی؟) + افتخاری (مستی بهار زندگی) +

افکت (خنده کودک) + برشی از بی کلام سرود + گ (کودکان گلهای زندگی) + پالس

۱۴- افکت (زنگ تلفن) + گ (کجایی؟) + گ (تلفنی : الان میام) + ضربی گیتار با فرود + صدای بچه (با هم باشیم) + پالس

- ۱۵- موسیقی + گ (وسعتی رازآمیز ، از کوهستان تا کویر ، جزیره گویشها) + واکس پایی از ۴ گویش استان + گ (نمادی از ایران زمین ، خاستگاه اندیشه و عرفان ، سمنان) فرود + گ (با رادیو سمنان همراه شوید) + پالس
- ۱۶- افکت (صدای پرنده) + گ (همه هستی ستایشگر اوست) + زخمه های گیتار (تراک ۴ جوانه ها) + گ (جلوه های نیاز) + افکت (بالازدن و دورشدن)

✳فرمت یک برنامه بلند برای مخاطبان جوان (همراه با نگارش چند متن آن)

- آرم برنامه (نام : پاتوق)
- توضیح : آرم بهتر است یک قطعه ریتمیک با کلام باشد که نام برنامه در شعر آن گنجانده شود (این قطعه را باید به یک گروه سازنده سفارش داد).
- گفتار گوینده :
- به نام خدا ، سلام ! اینجا یک پاتوقه ، پاتوق همه بر و بچه های با صفای استانمون . شما هم بفرمایید ! غیر مقدم عرض می کنیم .
- موسیقی (یک ضربی گیتار که با حس آرم فاصله نداشته باشد ، این موسیقی در زمینه متن بعد قرار دارد)
- گفتار گوینده (روی موسیقی) :
- یک عصر نسبتا سرد پائیزی ، نیم ساعت قدم زدن در حاشیه یک پارک ، خوندن چند پیامک ترو تازه ، و آخرش دو تا نوشیدنی گرم ، همه جا میشه یه پاتوق دوستانه داشت ، مثل همین برنامه ما .
- موسیقی (همان موسیقی از زیر متن بالا می آید و همچنان در زمینه متن بعدی جریان می یابد)
- گفتار گوینده (روی موسیقی) :
- خانه ، خیابان ، مدرسه ، دانشگاه ، اداره ، کارخانه ، هر جا که نگاه می کنی ردپای یک جوون خلاق ایرانی رو می بینی . امروز و فردا از آن ماست . مال من ، مال تو .
- فرود موسیقی (پس از چند ثانیه)
- ربط گوینده (تیتروار): و اما شنیدنیها در پاتوق امروز
- موسیقی (ریتمیک و شاد ، در زمینه اعلام بخش های برنامه)
- ربط گوینده : چه کسی قویه ؟ چه کسی قوی نیست ؟
- موضوع گپ و گفت های امروز ما با شما
- ادامه موسیقی (چند لحظه)
- ربط گوینده : چای برای دو نفر :
- گفتگوی ویژه ما با یک نویسنده جوان
- ادامه موسیقی (چند لحظه)

- ربط گوینده : خبرهای جوانی
- و حرف و حدیث های مطبوعاتی امروز
- ادامه موسیقی (چند لحظه)
- ربط گوینده : زاویه دید پاتوق
- نگاهی به فیلم نفوذی ساخته احمد کاوری و مهدی فیوضی
- ادامه موسیقی (چند لحظه)
- ربط گوینده : و شنیدنیهای ویژه برای جوونهای مشکل پسند
- ادامه موسیقی (چند لحظه) و فرود کامل آن
- یک بسته صوتی (از قبل تدارک شده) شامل :
- لوگوی صوتی برنامه : با صدای گوینده ای دیگر نام برنامه به شکل فانتزی و مطمئن بیان می شود و سپس به یک پالس وصل می شود -
- پاتوق توق توق توق + پالس موسیقایی (ضربه)
- + یک عبارت کلامی (بلافاصله پس از پالس با صدای همین گوینده) : یادت نره تا ساعت ۱۷
- + یک ترانه (کوتاه شده در حداکثر ۲ دقیقه ، از سر کلام خواننده شروع شود)
- گزارش نخستین ارتباط گزارشگر ، حاوی یک توصیف موقعیتی ، کمتر از یک دقیقه)
- موسیقی (یک قطعه الکترونیک با ضرباهنگ مناسب که در زمینه گزارش جریان داشته ، سپس بالا بیاید)
- ربط گوینده (بلافاصله روی موسیقی) : بله ، امروز هم با گفتگوهای صمیمی گزارشگر برنامه همراه خواهیم بود .
- ادامه موسیقی (چند لحظه) و فرود آن.
- ربط گوینده : اینجا بوشهر ، برازجان ، کنگان ، دیر ، خورموج ، گناوه ، بندر دیلم ، و همه جای استان . با شماییم هر جا که هستید
- موسیقی (با حالتی تیتراژ وار - مثل آرم فستیوالها - شروع می شود سپس با روندی بدون افت و خیز ادامه می یابد تا ربط های بعدی روی آن قرار گیرد .
- ربط گوینده(روی موسیقی) : آدم قوی چه جور آدمیه ؟ به چه کسی می گیم قوی ؟ این موضوع امروز ماست . با ما تماس بگیرید . هر وقت دلتون خواست ، تا ساعت ۱۷
- ادامه موسیقی (چند لحظه)
- ربط گوینده (روی موسیقی) : تلفنهای ۲۲۰۰۳۰۳۱ و ۲۲۰۰۳۰۳۲
- و سامانه پیام کوتاه ۳۰۰۰۰۵۲
- مسیرهای ارتباطی ویژه ما با شما

- ادامه موسیقی (چند لحظه) و سپس فرود آن
- ربط گوینده (اعلام وار) : و حالا معرفی می کنم ، نخستین بخش برنامه امروز ، با اجرای زهرا سلطانیان
- * یک بسته برنامه ای (package) از پیش تدارک شده ، بدین شرح :
- نشانه شروع بسته (یک قطعه موسیقی با قابلیت آرم که نام آیتم در جایی از آن اعلام شود : چای برای دو نفر)
- گفتار گوینده جدید (در ادامه آرم روی همین موسیقی) : سلام ! با میهمان ما آشنا بشید (ادامه موسیقی) :
- حسین اسماعیلی ، ۲۶ ساله ، متاهل ، دارای یک فرزند آموزگار با ۸ سال سابقه تدریس ریاضی در مقطع راهنمایی نویسنده یک کتاب با عنوان سرگرمی های ریاضی برای بچه ها و بیست مقاله و یادداشت در نشریه رشد .
- موسیقی آرم فرود می آید
- ربط گوینده : پرسش های ما و پاسخ های آقای اسماعیلی
- موسیقی (پالس)
- مصاحبه (سه پرسش و پاسخ پخش می شود)
- لوگوی صوتی آیتم : یک پالس ویژه + چای برای دو نفر (طرز بیانی سینمایی) + پالس دیگر .
- ادامه مصاحبه : دو پرسش و پاسخ دیگر (سوال آخر درباره «قوی بودن» از نظر میهمان)
- ربط گوینده آیتم (تشکر از میهمان و آرزوی همراهی با شنوندگان در برنامه های آینده)
- یک ترانه کوتاه با مضمون مناسب
- لوگوی صوتی برنامه : پاتوق تون تون + موسیقی (یک جمله کوتاه ریتمیک با فرود)
- ربط گوینده اصلی برنامه : با تشکر از همکارم سلطانیان ، و اما موضوع برنامه : به چه کسی می گن قوی ؟
- موسیقی (قطعه ای دیگر)
- گفتار گوینده (روی موسیقی) :
- دوستی می گفت ، آدم قوی کسی یه که اقلا روزی نیم ساعت دلش و مغزش با هم چت کنن ، و سر آخر هر دو از هم راضی باشن . خب اینم یک نظره ، راستی شما چی می گین ؟
- ادامه موسیقی (فید روی گزارش)
- گزارش (گفتگو با یک جوان در خیابان ، درباره موضوع)
- موسیقی جدید
- گفتار گوینده (روی موسیقی) : چند پیامک شنوندگان را درباره موضوع می خواند .
- فرود موسیقی (پس از چند لحظه)

- ربط گوینده : شماره تلفن ها را اعلام می کند و در انتها می گوید : اینجا یک پاتوقه برای همه جوونهای هم استانی
- ترانه (ریتیمیک و شاد)
- ربط گوینده : ۲۵ و ۱۶ و حالا همراه می شیم با محمود مینایی و خبرهای امروز او
- یک بسته برنامه ای (package) (تولیدی یا زنده) بدین شرح :
- نشانه شروع بسته (یک قطعه موسیقی الکترونیک مناسب برای آرم ، و اعلام نام آیتم روی آن : خبرهای جوانی) آرم دارای فرود است .
- گفتار گوینده جدید : سلام عصر بخیر!
- حرفهای خودم رو با این گزیده کوتاه از روزنامه ... آغاز می کنم : (متن انتخابی را می خواند)
- پالس (الکترونیک)
- ربط گوینده : و حالا چند خبر از حوزه جوانی
- موسیقی (الکترونیک ، برای زمینه خبرها)
- گفتار گوینده (چند خبر کوتاه ، با فاصله مناسب روی موسیقی خوانده می شود)
- ادامه موسیقی و فرود .
- ربط گوینده : چه مطالبی از مطبوعات رو بیشتر دوست دارید ؟ این سوال رو امروز از چند جوون روزنامه خون پرسیدم .
- پالس (یک ضربه الکترونیک)
- گزارش (به شکل واکس پاپ تز ۶ جوان ، در پاسخ به سوال)
- موسیقی
- گفتار گوینده (روی موسیقی) : بله ، اظهار نظر عده ای از برو بچه های هم استانی اهل مطالعه بود که شنیدید. امیدوارم مطبوعات محلی ما واکنش مثبتی به این خواسته ها نشون بدن .
- ادامه موسیقی
- کلام پایانی گوینده (روی موسیقی) : حرفهام رو خاتمه می دم با نقل این جمله تابلویی از روزنامه امروز همشهری : باد می وزد ، می توانی در مقابلش هم دیوار بسازی ، هم آسیاب بادی ، تصمیم با توست .
- فرود موسیقی
- لوگوی صوتی برنامه : پاتوق توق توق + یک قطعه موسیقی کوتاه با فرود .
- گوینده اصلی : اعلام ساعت + تشکر از همکار + این جمله : شما در پاتوق امروز سه شنبه حضور دارید برنامه ای از رادیو بوشهر ، برای همه اونها که احساس جوونی می کنن .
- ترانه (شاد و ریتیمیک)

- گفتار گوینده اصلی (طرح موضوع) :
- به کی می گن قوی ؟ به نظر شما آدم قوی چه جور آدمیه ؟
- آدمی که بتونه صبح ناشتا ، سه تا تخم مرغ نیمرو رو با دو تا نون یکجا بخوره ؟
- آدمی که بتونه دوی صدمتر رو در کمتر از ۹ ثانیه بدوه ؟
- یا آدمی که مثلا بتونه رکورد رضازاده رو بزنه و به وزنه ۲۶۳ کیلویی رو بالای سر بیره ؟
- اینهایی که گفتیم کافیه برای قوی بودن ؟ یا نه ! شرط و شروط دیگه هم لازمه ؟
- موسیقی (در زمینه متن بعدی ادامه دارد)
- گفتار گوینده (باز هم موضوع) :
- می گفت : یک قوی بودن جسمی داریم ، یک قوی بودن روحی ، می خوای ببینی از لحاظ روحی قوی هستی یا نه ، ببین تا حالا چند بار بخاطر به چیز کوچیک غیظ کردی و حسابی از کوره در رفتی؟
- اگه تعداد شون زیاد بوده هنوز قوی نیستی .
- فرود موسیقی
- ربط گوینده : ۲۲۰۰۳۰۳۱ و ۲۲۰۰۳۰۳۲ تلفن های ما ،
- همراه با سامانه پیام کوتاه ۳۰۰۰۰۵۲ . خطوط ارتباطی شما تا ساعت ۱۷ .
- موسیقی جدید (در زمینه تلفن ها جریان دارد)
- تلفن (چند پیام از شنوندگان)
- ادامه موسیقی (فید روی ربط بعدی)
- ربط گوینده : ممنونیم از پیامهای خوب و قوی شما ، در حالی که ساعت ... و ۱۶ است لحظه ها را با هم زندگی می کنیم در ،
- یک عصر طلایی پائیز ، با همراهی شما دوستان عزیز ، و از شور حضورتون لبریز .
- دیگه چی می خوایم ؟ هیچی والله .
- ترانه (شاد و ریتمیک با مضمون دوستی)
- گزارش (گفتگو با یک جوان ، درباره موضوع)
- موسیقی (کوتاه با فرود)
- ربط گوینده : با تشکر از مسعود حمیدی و گفتگوهای امروز او ؛ و حالا گوشه دیگه ای از پاتوق ما
- یک بسته برنامه ای (از پیش تدارک شده) با اجرای گوینده برنامه یا گوینده ای دیگر ، به شرح زیر :
- نشانه شروع بسته (یک قطعه موسیقی الکترونیک و اعلام نام روی آن : زاویه دید)
- ادامه موسیقی (روی موسیقی : این بار نگاهی به فیلم نفوذی ساخته احمد کاوری و مهدی فیوضی

- فرود موسیقی آرم
- برش صوتی (یک دیالوگ کوتاه از فیلم)
- پالس (قطعه ای مناسب با حس دیالوگ)
- گفتار گوینده (گوینده سلام می کند و خلاصه داستان فیلم را بیان می کند)
- موسیقی (از خود فیلم باشد بهتر است)
- ربط گوینده : خب ، ببینیم جوونهای اهل سینما از نفوذیها چی می گن :
- گزارش (به شکل واکس پاپ از چند جوون)
- موسیقی کوتاه با فرود (یا فید روی متن بعدی)
- گفتار گوینده (در حد چند سطر از کارنامه کارگردان و سپس به گفتار یک منتقد توجه می دهد)
- پالس (ضربه)
- گفتار کارشناس (یک منتقد - کوتاه)
- پالس (همان)
- برش صوتی (دیالوگ دیگری از فیلم - کوتاه)
- موسیقی (در زمینه متن بعد ادامه دارد)
- گفتار پایانی گوینده آیتم : از همراهی شما ممنونم ، این هم کلام پایانی در زاویه دید این هفته : جمال شورجه تهیه کننده فیلم نفوذی میگه : ... (کلام کوتاهی نقل می شود)
- فرود موسیقی
- لوگوی صوتی برنامه : پاتوق تروق تروق + عبارت : رادیو بوشهر ، FM ، ... کیلوهرتز
- ترانه (شاد و ریتمیک)
- ربط گوینده (برای خواندن چند پیامک شنوندگان)
- چند پیامک مرتبط با موضوع (با همراهی موسیقی)
- ادامه موسیقی
- ربط گوینده : اعلام ساعت می کند سپس می گوید : و اما ملاکهای قوی بودن از نگاه یک کارشناس : آقای ...
- فید موسیقی روی گفتار کارشناس (گفتار باید کوتاه باشد)
- موسیقی جدید
- ربط گوینده : و این بود اختتامیه پاتوق امروز ، فردا باز هم دور هم جمع می شیم ، با گفتنی ها و ناگفتنی های بسیار برای اینکه بگیم هستیم تا آنگاه که مهربانی ها و دوستی ها هست

- ادامه موسیقی : گوینده جمله ای از یک نویسنده را می خواند و لحظاتی بعد روی موسیقی می گوید : خداحافظ

***کنداكتور برنامه (فهرست عناوین اجزا و آیتم های برنامه)

- آرم برنامه
- گفتار گوینده (سلام)
- موسیقی (۱)
- گفتار گوینده (توصیفی ، روی موسیقی)
- ادامه موسیقی(۱)
- گفتار گوینده (پیام گونه ، روی موسیقی)
- فرود موسیقی (۱)
- ربط گوینده (اعلام وار)
- موسیقی (۲)
- ربط های گوینده (اعلام عناوین بخش ها روی موسیقی)
- فرود موسیقی (۲)
- یک بسته صوتی (آنونس + ترانه کوتاه شده)
- گزارش (نخستین ارتباط ، روی موسیقی(۳))
- ادامه موسیقی (۳)
- ربط گوسنده به گزارشگر (روی موسیقی)
- فرود موسیقی (۳)
- ربط گوینده (اعلام حس مکان و موقعیت)
- موسیقی (۴)
- ربط گوینده (طرح مجدد موضوع روی موسیقی ریال سپس اعلام تلفن ها و مسیرهای ارتباطی)
- فرود موسیقی (۴)
- ربط گوینده (اعلام آیتم = میان برنامه)

***بسته برنامه : چای برای دو نفر

+ ترانه

- لوگوی صوتی برنامه + موسیقی کوتاه
- ربط گوینده (تشکر از همکار + اعلام مجدد موضوع)
- موسیقی (۵)
- گفتار گوینده (متن درباره موضوع ، روی موسیقی)
- ادامه موسیقی (۵) روی گزارش فید می شود .
- گزارش (گفتگو درباره موضوع – کوتاه)
- موسیقی (۶)
- گفتار گوینده (چند پیامک روی موسیقی خوانده می شود)
- فرود موسیقی (۶)
- ربط گوینده (اعلام مجدد تلفن ها و پیام کوتاه و نام برنامه)
- ترانه
- ربط گوینده (اعلام ساعت و آیتم بعد = میان برنامه)

***بسته برنامه ای : خبرهای جوانی

- لوگوی صوتی برنامه + موسیقی کوتاه
- ربط گوینده (اعلام ساعت ، تشکر از همکار و اعلام حسی نام برنامه)
- ترانه
- گفتار گوینده (متن درباره موضوع)
- موسیقی (۷)
- گفتار گوینده (متن درباره موضوع)
- فرود موسیقی (۷)
- ربط گوینده (اعلام شماره تلفن ها)
- موسیقی (۸)
- چند تلفن از شنندگان (روی موسیقی)
- ادامه موسیقی و فید آن روی ربط حسی گوینده
- ترانه
- گزارش (گفتگو درباره موضوع)

- موسیقی کوتاه با فرود
- ربط گوینده (تشکر از گزارشگر و اعلام آیتم)

***بسته برنامه ای : زاویه دید

- لوگوی صوتی برنامه + اعلام فرکانس و موج
- ترانه
- ربط گوینده و سپس خواندن چند پیامک
- موسیقی (۹)
- ربط گوینده (اعلام ساعت و نام کارشناس)
- گفتار کارشناس (درباره موضوع برنامه – کوتاه)
- موسیقی (۱۰)
- گفتار گوینده (کلام پایانی ۱)
- ادامه موسیقی (۱۰)
- گفتار گوینده (کلام پایانی حاوی یک جمله تابلویی)
- ادامه و فرود موسیقی (۱۰) (روی آن : خداحافظ)

ریتم در برنامه های رادیو :

- ریتم عبارت از روند تنش درهایی یا به عبارتی عملیاتی ، روند تفسیر و حرکت است . برای ریتم در برنامه می توان چهار عامل یا مولفه در نظر گرفت :
- تغییر : ۱- شکلی (رعایت تنوع در روند شکل بندی ، عوامل ارتباط دهنده ، موسیقی)
- ۲-موضوعی (رعایت تنوع در روند تنظیم موضوع در برنامه)
- حرکت : ۱- زمان بندی آیتم ها و اجزای برنامه به مقتضای ایده کار
- ۲- سرعت اجرا و انتقال (سرعت اجرای عوامل ارتباط دهنده ، تمپوی موسیقی)

بر طبق مولفه های یاد شده موارد زیر نوعی خدشه بر ریتم است :

- انباشتگی و توالی زیاد متن (میکروفون دهی به گوینده) در مدخل برنامه (یا به عبارتی پرهیز تهیه کننده از تغییر شکل یا تغییر دیر هنگام) .
- توالی دو متن بلند یا دو گزارش نسبتا بلند در فواصل برنامه (پرهیز از تغییر شکل)
- بهره گیری از ۲ گوینده مرد یا ۲ گوینده زن بجای ۱ گوینده زن و ۱ گوینده مرد (حتی در آنونس ها)
- یک جنس بودن موسیقی های برنامه (عدم تغییر در جنس موسیقی)
- تمام مدت برنامه ، بدون کشش کافی ، حرف یک موضوع واحد شود (پرهیز از تنوع موضوعی در برنامه)
- کشدار شدن آیتم ها (مثلا خواندن متن بلند در صبحگاهی یا عصر گاهی یا جوانی و نظایر اینها) یا به عبارتی تعویض دیر هنگام (مشکل زمان بندی)
- طولانی شدن موسیقی فاصله (مثلا اقتضای برنامه قطعات ۱۰ ثانیه ای است منتهی تهیه کنندگان بدون دلیل قطعات مثلا ۳۰ تا ۴۰ ثانیه استفاده کند) .
- توالی آیتم های محتوایی (موضوع مدار گفتاری) و لو با بهره گیری از پاساژهای سرگرم کننده (مشکل تغییر در محتوا)
- ضرباهنگ اجرای بی مورد و نامتناسب با فضا و حس برنامه (کند خواندن یا تندخواندن بی مورد متن ، کارشناسی سخت ، کاربرد موسیقی با ضرباهنگ سنگین و لو خود موسیقی کوتاه باشد) .

واکس پاپ (Vox pop)

- نوعی فرآورده گزارشی است برای نظر خواهی عمومی و انعکاس صدای مردم ، در واکس پاپ برش هایی کوتاه از نظرهای شخصی (در پاسخ به پرسشی معین) در آمیانس محیطی واحد ، در پی هم تدوین می شوند (بصورت مرد + زن + ...) و معمولا صدای پرسشگر در آن حذف می شود یک واکس پاپ معمولا به عنوان بخشی از یک بسته گزارشی یا مصاحبه رادیویی یا یک مینی فیچر استفاده می شود و مدت آن غالبا بین ۱ دقیقه تا ۱ دقیقه و سی ثانیه است . در واکس پاپ ، موضوع باید جنجال برانگیز باشد (هر پاسخ در واکس پاپ زیر ۲۰ ثانیه است)
- انواع سوال در گزارش و مصاحبه عبارتند از :
 - سوال بسته (پاسخ ، بله / خیر)
 - سوال بسته برای کسب اطلاعات (مثلا چند نفر به پاسخ : حدود ۲۰۰ نفر)
 - سوال باز (متضمن توضیح پاسخگوست و برای واکس پاپ مناسب است)

مینی فیچر (mini feature)

گزارشی است که بخش عمده ای از آن شامل برشهای کلامی و گفتاری و جلوه های صوتی با متنوع ترین ماهیت است . می توان گفت نوعی نقاشی است که با صدا رنگ آمیزی می شود . یک فیلم شنیداری با عناصر گزارشی و محیطی که در آن موضوعات انتزاعی شفاف و قابل فهم می شوند . مینی فیچر به عنوان بخشی از یک برنامه به کار می رود ، بر موضوعی واحد یا جنبه خاصی از یک موضوع متمرکز می شود ، موضوع باید استثنایی باشد . شروع مینی فیچر می تواند یک قطعه موسیقی خاص ، یا یک کلیپ حاوی گفته هایی قوی ، یا یک صدای محیطی جذب یا صدایی خاص باشد . مینی فیچر باید شروع و پایان قوی و درگیر کننده ای داشته باشد و مثل یک نمایشنامه تنش و تعلیق ایجاد کند . مینی فیچر نباید همچون یک نقاشی جایی برای تفسیر و تعبیر باقی بگذارد .

در مینی فیچر باید با صداها محیطی و آمیانس ها و جلوه های صوتی تصویر ایجاد کرد بطوری که مخاطب از راه گوش فضا را ببیند نیز حتی الامکان روند بیان موضوع یا پدیده مورد نظر مبتنی بر یک خط داستانی و ترتیب وقوع مناسب باشد . بدین لحاظ فیچر ها را گاهی تصویر های شنیداری یا فیلم های رادیویی (با هویت گزارشی) هم تعبیر می کنند . همچنانکه اشاره شد گزارشگران و تهیه کنندگان رادیو از این قالب برای جلوه دادن به یک موضوع پیچیده یا پرسش برانگیز استفاده می کنند .

بنابراین خصوصیات فیچرها را می توان اینگونه توصیف کرد :

- نوعی گزارش مرکب و پر عنصراند .
- کارکرد آنها روشن کردن ابهامات و جزئیات یک پدیده یا خبر و رویداد است .
- بر جنبه ای خاص از یک موضوع تمرکز دارند .
- در آنها از متنوع ترین قطعات و جلوه های صوتی و آمیانس های محیطی استفاده می شود .
- روند بسط و بیان آنها واجد تنش و تعلیق و مبتنی بر خلاقیت در بیان و ارائه است . قوه تجسم و مخاطب را بکار می گیرند .
- محتوای آنها واجد برخی ارزشهای خبری است (خصوصا ارزش شگفتی و استثناء در موضوع)
- براساس ایده برنامه ساز و تمی نمایشی تدوین می شوند .
- مدت فیچرها بین پنج شش دقیقه تا سی دقیقه و گاه بیشتر است (مینی فیچرها غالبا زیر ۷ دقیقه اند)
- فورمت فیچرها موزائیکی از متن (نرشین ها) + برشهای گفتاری + مواد آرشیوی + موسیقی و جلوه های صوتی است .
- نامهایی همچون بازتاب ، گزارش و بیه ، جستجو ، زاویه ، یک نگاه ، ژرفا و نظایر اینها مناسب مینی فیچر است .

• فیچر در لغت بدین معناست ؛

• صورت ، حالت چهره ، ظاهر هر شخصیت ، گیرایی و جذابیت ، شکل اجرا ، مشخصه و ویژگی مقاله ، مطلب مهم ، فیلم اصلی ،

فیلم بلند ، گزارش ویژه و مفصل

• در لغت به معنای دیگر (فصل) : نشان دادن ، به نمایش گذاشتن ، جلوه دادن ، در فیلم شرکت کردن ...

تعریف مستند رادیویی (Documentary)

برنامه تولیدی عمیق و کاوونده و جذابی در تبیین، تشریح و انتقال یک پدیده یا موضوع واقعی با بهره گیری جامع و متنوع از منابع صوتی مستند و نقل مستقیم گفتار اشخاص ذی مدخل و ارائه اطلاعات دقیق و پژوهش شده، با مدت تقریبی حداکثر یک ساعت.

شعار اساسی در برنامه های مستند رادیویی و تلویزیونی « نشان دادن بجای گفتن » است، از این رو، بهتر است بار محتوای برنامه بر دوش گفتار اشخاص و کارشناسان و مواد گزارشی است.

مستند ۲ معمولا در موضوعات زیر تدارک می شوند:

- مستند شخصیت: شخصیت های سیاسی، دینی، نویسندگان، شاعران، هنرمندان (موسیقی، نقاشی، خطاطی، بازگیری، پیکرتراشی، ...) (چهره های ماندگار، اساتید، شهدا، جانبازان و آزادگان و ...)
- مستند محل، اماکن بناها و چشم اندازها: روستای خاص، آبشارها، غارها، بازارها، موزه ها، نمایشگاه های، دریاچه ها، تالاب ها، مدارس قدیمی، کتابخانه ها، سی و سه پل، مسجد جامع و ...
- مستند مشاغل: زندگی و کار، رانندگان تاکسی، تعمیرکاران، کارگران، معلمان، دانشجویان، گزارشگران و خبرنگاران، نوازندگان دوره گرد، کبابی ها، سبزی فروش ها، نجاران، آهنگران و ...
- مستند مراسم و آئین ها: شب یلدا، سال تحویل، جشن گندم، برداشت زعفران، مراسم عروسی، عزا، کوچه عشایر، شب های احیا، مراسم حج، ...
- مستند حادثه و ماجرا و رویداد: مردان نمکی، قطع یک درخت کهنسال، فتح اورست توسط زنان، سقوط کوهنورد، تصادف اتوبوس، سقوط هواپیما، پزشک شدن یک بیسواد، زندگی یک بیمار مبتلا به ایدز، فوت دانش آموز در اثر تنبیه بدنی یک معلم، زندگی یک پیرزن روستایی در نقطه ای دور افتاده، موفقیت زنان ورزشکار ایرانی، برپایی همایش ها، ماجرای شهلا جاهد، خفاش شب و ...
- مستند پدیده ها و موضوعات جامعه: بچه های طلاق، کارتون خوابها، کانون های بازپروری، انجمن خود درمانی معتادان، بیکاری پنهان، کودکان کار، بیماران روانی، اجاره دادن کوتاه مدت مسکن ها، ضعف مطالعه و کتابخوانی، فقدان امکانات شهری برای معلولان، هدفمند کردن یارانه ها، آلودگی صوتی، آلودگی بصری، آلودگی هوا، موضوع ترافیک شهری، قربانیان تصادفات جاده ای، مهاجران افغان، ...
- مستند ضایع و محصولات: صنایع دستی (فرش، گلیم، ظروف مسی، محصولات حصیری، قلم زنی، منبت کاری، تذهیب، ...) غذاها، نان ها، شیرینی ها ...

- مستندهای تاریخی : کودتای ۲۸ مرداد ، ملی شدن صنعت نفت ، ۱۷ شهریور ، آزاد سازی خرمشهر ، ۱۶ آذر ، ۱۲ بهمن ، ۲۲ بهمن ، عملیات های دفاع مقدس ، قیام مشروطه ، اوضاع فلسطین ، ...
- توضیح اینکه ، مستندها جزو دشوارترین ژانرهای رادیویی از حیث روند تدارک ، هزینه ها ، زمان ساخت و ساز و نوع فعالیت تهیه است ، در عین آنکه به یک ایستگاه رادیویی اعتبار و منزلت می بخشد .

معرفی کتاب برای مطالعه در زمینه های مرتبط با رادیو

برنامه سازی رادیو

- درک رادیو ، آدرو کرایسل ، دفتر پژوهشهای رادیو (معاونت صدا)
- راهبردهای برنامه سازی برای رادیو در آینده ، دیوید مک فارلند ، دفتر پژوهشهای رادیو (معاونت صدا)
- ژورنالایسم رادیویی ، والتر فون لاروخ - اکسل بوخ هلس ، انتشارات دانشکده صدا و سیما
- دستینه رادیو ، کارول فلمینگ ، دفتر پژوهشهای رادیو
- برنامه سازی خلاق در رادیو ، کوینسی مک کوی ، دفتر پژوهشهای رادیو
- خط مشی های برنامه سازی برای رادیو ، اریک گ نوربرگ ، دفتر پژوهشهای رادیو
- برنامه ریزی در رادیوهای خصوصی ، جوآنا آرلینچ ، گرگ گی لیش لی ، دفتر پژوهشهای رادیو
- دستورالعمل برنامه سازی در رادیو و تلویزیون انگلستان ، بی بی سی ، دفتر پژوهشهای رادیو
- گف و شنوذهای رسانه ای ، آندرو تولستون ، دفتر پژوهشهای رادیو
- رادیو در عصر جهانی شدن ، دیوید هندی ، دفتر پژوهشهای رادیو
- اصول تهیه برنامه های رادیویی ، ایرج برخوردار ، دفتر پژوهشهای رادیو
- چگونه آگهی تلویزیونی بسازیم ، هانتلی بالدوین ، انتشارات سروش
- مطالعاتی جامعه شناختی درباره رادیو ، حسن خجسته ، دفتر پژوهشهای رادیو
- جامعه شناسی وسایل ارتباط جمعی ، رئیس مک کوئل ، انتشارات پنگوئن
- پادکست و آینده رادیو ، معصومه شهبندی ، دفتر پژوهشهای رادیو
- تبلیغات تجاری در اینترنت ، افشین کیانی ، دفتر پژوهشهای رادیو

نویسندگی رسانه

- نوشتن برای رادیو ، رزماری هرستمان ، دفتر پژوهشهای فرهنگی (۸۸۲۱۳۶۴)

- نویسندگی برای شنیدن ، اشتفان واختل ، دانشکده صدا و سیما
- نوشتن برای رادیو ، علی اکبر قاضی زاده ، دفتر پژوهشهای رادیو
- زبان و رسانه (مجموعه مقالات) ، دفتر پژوهشهای رادیو
- نگارش و ویرایش ، احمد سمیعی (گیلانی) ، انتشارات سمت
- غلط نویسیم ، ابوالحسن نجفی ، مرکز نشر دانشگاهی
- رسانه و زبان فارسی ، فصل نامه پژوهش و سنجش (۴۷) ، مرکز تحقیقات و نظرسنجی
- مبانی نگارش رسانه ای ، امید مسعودی ، انتشارات خجسته
- زبان معیار و صدا و سیما ، ناصر قلی سارلی ، مرکز تحقیقات و نظرسنجی

کتاب های عمومی در حوزه زبان و ادبیات و نگارش :

- مبانی زبان شناسی و کاربرد آن در زبان فارسی ، ابوالحسن نجفی ، انتشارات نیلوفر
- از فن نگارش تا هنر نویسندگی ، حسن احمد گیوی ، انتشارات علمی
- روش نویسندگان بزرگ معاصر ، حسین رزمجو ، انتشارات توس
- کتاب کار نگارش و انشاء (آموزش مهارتهای نگارشی - ۲ جلد) ، حسن ذوالفقاری ، انتشارات اساطیر
- فرهنگ بزرگ سخن (فرهنگ لغت - ۸ جلد) حسن انوری ، انتشارات علمی
- تاریخ زبان فارسی (۳ جلد) ، دکتر خانلری
- شعر نو از آغاز تا امروز (۲ جلد) ، محمد حقوقی ، انتشارات ثالث
- کتابهای درسی دوره دبیرستان (زبان و ادبیات فارسی) ، آموزش و پرورش
- طلا در مس (۳ جلد - درباره شعر معاصر ایران) ، رضا براهنی
- لغت نامه دهخدا و فرهنگ معین (کتاب در مرجع)
- مجموعه مقالات طنز ، فصلنامه پژوهش و سنجش صدا و سیما (۱۳ و ۱۴)

شناخت موسیقی :

- درک و دریافت موسیقی ، راجر کیمی ین ، نشر چشمه
- موسیقی سنفونیک ، ادوارد داوونز ، انتشارات آگاه
- تفسیر موسیقی ، سوری حسنی ، انتشارات صفی علیشاه
- دعوت به شنیدن ، ونیک ویلیامز، انتشارات زمان
- آشنایی با موسیقی شرق و غرب (همراه با CD) ، محمد مهدی سدیفی ، دفتر پژوهشهای رادیو

- موسیقی رادیو و نقش مدیریت ، ایرج برخوردار ، دفتر پژوهشهای رادیو
- موسیقی سنتی ایران ، ایرج برخوردار ، دفتر پژوهشهای رادیو
- موسیقی مناطق ایران ، ایرج برخوردار ، دفتر پژوهشهای رادیو
- تصنیف و سرود ، ایرج برخوردار ، دفتر پژوهشهای رادیو
- موسیقی و رسانه ، هوشنگ جاوید ، دفتر پژوهشهای رادیو
- رسانه و موسیقی ، فصل نامه پژوهش و سنجش (۴۵ و ۴۶) ، مرکز تحقیقات و نظرسنجی سازمان
- موسیقی فیلم ، شاهرخ خواجه نوری - محمد حسین تمجیدی ، انتشارات بنیادسینمایی فارابی
- پژوهش در باب ویدئو کلیپ یا موسیقی تصویر ، امیرحسن ندائی ، پژوهشهای معاونت سیما
- نظری به موسیقی ، روح اله خالقی ، انتشارات محور
- بیان اندیشه در موسیقی ، سیدنی فینکلشتاین
- سرگذشت موسیقی ایران ، روح اله خالقی
- اعجاز صوت و موسیقی ، محمد رضا امینی ، حوزه هنر سازمان تبلیغات اسلامی
- دنیای زیبای موسیقی ، لئونارد برنشتاین ، موسسه فرهنگی هنری ماهور
- تئوری موسیقی ، مصطفی کمال پورتراب ، ناشر : مولف

گویندگی و گزارشگری:

- گویندگی در رادیو و تلویزیون ، استوارت هاید ، دفتر پژوهشهای رادیو
- مصاحبه رادیویی ، جیم بیمن ، دفتر پژوهشهای رادیو
- گویندگی و زبان معیار ، غلامعلی امیر نوری ، دفتر پژوهشهای رادیو
- گزارشگری در رادیو ، علی اکبر قاضی زاده ، دفتر پژوهشهای رادیو
- فن بیان و گویندگی در صدا و سیما ، گرین دسی سی (ترجمه اکبر منانی) ، انتشارات دارنیوش
- زبان و رسانه (مجموعه مقالات) ، دفتر پژوهشهای رادیو
- بازیگری در رادیو ؛ آلن بک ، دفتر پژوهشهای رادیو
- نوای گفتار در فارسی (تکیه ، آهنگ ، مکث) ، تقی وحیدیان کامکار ، دانشگاه فردوسی
- آواشناسی (فونتیک) ، علی محمد حق شناس ، انتشارات آگاه
- مبانی گزارشگری تلویزیونی ، ایور یورک ، پژوهشهای معاونت سیاسی سازمان

خبر و خبرنگاری :

- اصول خبر نویسی ، اکبر نصرالهی ، انتشارات سروش
- اصول کاربردی خبرنگاری و خبر رسانی در رادیو و تلویزیون ، صحبت اله عباسی ، انتشارات سروش
- خبر ، یونس شکرخواه ، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها

صدابرداری:

- هنر باز تولید صدا ، جان واتکینسون ، دانشکده صدا و سیما
- صدابرداری در خبر ، ماهنامه تخصصی آموزشی افق (۵۴ و ۵۵) ، معاونت سیاسی سازمان
- ضبط و پخش صدا ، گلین آلکین ، انتشارات سروش
- صداها ، جی جی ولینگتون ، انتشارات سروش

نمایشنامه نویسی و قصه نویسی:

- فن داستان و نمایشنامه نویسی ، لاجوس اگری ، انتشارات پارت
- نمایش چیست ؟ ، مارتین اسلین ، انتشارات نمایش
- دنیای درام ، مارتین اسلین ، بنیاد سینمایی فارابی
- نگارش نمایشنامه رادیویی ، کیت ریچاردز، انتشارات سروش
- اصول نمایشنامه نویسی رادیویی ، منوچهر معین افشار ، دفتر پژوهشهای رادیو
- زبان و رسانه (مجموعه مقالات) ، مقالات منصور ابراهیمی و محمد شهبان ، دفتر پژوهشهای رادیو
- رسانه و زبان فارسی ، فصل نامه پژوهش و سنجش (۴۷) ، مرکز تحقیقات و نظر سنجی
- مقدمه برتئاتر ، اورلی هولتن ، انتشارات سروش
- راهنمای نگارش گفتگو ، ویلیام نوبل ، انتشارات سروش
- عناصر داستان ، جمال میر صادقی ، انتشارات سخن
- هنر داستان نویسی ، ابراهیم یونسی ، انتشارات نگاه
- راهنمای نگارش فیلمنامه ، یورگن ولف – کری کاکس ، انتشارات سروش
- فن نگارش برای رادیو ، صحنه ، فیلم و تلویزیون ، هوشنگ صدری ، انتشارات نگاه

تاریخچه رادیو و تلویزیون :

- تاریخچه رادیو و تلویزیون ، پیرآلبر – آندره ژان تووسک ، سازمان انتشارات آموزشی
- رادیو و تلویزیون در ایران ، بیژن مجازی ، مرکز تحقیقات و نظر سنجی
- کارنامه ای از رادیو و تلویزیون ملی ایران ، ژیلا سازگار ، انتشارات سروش
- تاریخچه رادیو در ایران ، مرکز استاد ریاست جمهوری

منابع داستان کوتاه :

- بازی عروس و دوما ، بلقیس سلیمانی
- سی پری چهارشنبه ها ، ریرا عباسی
- داستان کوتاه ایران ، دکتر حسین پاینده
- ۸۰ سال داستان کوتاه ایرانی ، حسن میر عابدینی
- تقدیم به چند داستان کوتاه ، محمد حسن شهسواری
- داستانهای کوتاه ایران و جهان ، صفدر تقی زاده – اصغر الهی
- خاله بازی ، بلقیس سلیمانی

منابع گزیده های کلام برای متن نویسی:

- اندیشه های جاویدان ، آذین فر (انتشارات اسکندری)
- اندیشه های بزرگ ، فریدون سنجری (گنجینه)
- اندیشه های بزرگ ، رحمت اله عبیری
- برگزیده سخنان مشاهیر ، رضا عسگری (انتشارات نورین سپاهان)
- چکیده ها ، محمد رسول فرهنگ خواه (انتشارات وحید)
- فرهنگ گزیده آراء اندیشمندان ، دکتر مهرداد جوانبخت (انتشارات اصفهان)
- مجله دانستیها و ماهنامه سخن

شعر با صدای احمد شاملو :

- سکوت سرشار از ناگفته هاست (همراه با موسیقی بابک بیات)
- چیدن سپیده دم
- غزلیات حافظ ، غزلیات مولوی ، شعرهای نیما (همراه با موسیقی فرهاد فخرالدینی)
- مدایح بی صله ، ابراهیم در آتش ، در آستانه ، باغ آیینه ، ققنوس در باران (با موسیقی مرتضی حنانه)
- رباعیات خیام (موسیقی فریدون شهبازیان)